

نظام حقوق بشر سازمان ملل متحد از اندیشه تا اجراء

مؤلف:

سوریا پی سویدی

استاد حقوق بین الملل دانشگاه لیدز انگلستان

ترجمه و تحقیق:

دکتر سید اسامی زمانی

استاد حقوق بین الملل دانشگاه علامه طباطبائی

امیر حسین محمادی

دانشجوی دکتری حقوق بین الملل دانشگاه علامه طباطبائی



مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	: سوبدی، سوریایی، ۱۹۵۸-م. Subedi, Surya P	
عنوان و نام پدیدآور	: نظام حقوق بشر سازمان ملل متحد: از اندیشه تا اجراء/مؤلف سوریایی سوبدی؛ ترجمه و تحقیق سیدقاسم زمانی، امیرحسین محبعلی.	
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۸.	شناسه افزوده : زمانی، سیدقاسم، مترجم
مشخصات ظاهری	: ۳۴۴ص.	شناسه افزوده : محبعلی، امیرحسین، مترجم
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۱۸۲-۶	شناسه افزوده : Mohebbali, Amirhossein
وضعیت فهرست نویسی : فیبا	رده بندی کنگره : ۳۲۴۱ k	
موضوع	: سازمان ملل متحد -- ارزشیابی	رده بندی دیویی : ۳۴۱/۴۸
موضوع	: United Nations -- Evaluation	شماره کتابشناسی ملی : ۵۸۲۶۴۰۳
موضوع	: سازمان ملل متحد. شورای حقوق بشر -- ارزشیابی	
موضوع	: United Nations. Human Rights Council -- Evaluation	
موضوع	: سیاست های عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد -- ارزشیابی	
موضوع	: United Nations-Office of The High Commissioner for Human Rights -- Evaluation	
موضوع	: حقوق بشر	موضوع : سازمان های بین المللی -- ارزشیابی
موضوع	: Human Rights	موضوع : International agencies -- Evaluation

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده یا ناشر، خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد تخلف از دفتر مرکزی مجد گزارش فرمایید.

نظام حقوق بشر سازمان ملل متحد؛ از اندیشه تا اجراء

مؤلف: سوریایی سوبدی

ترجمه و تحقیق: دکتر سیدقاسم زمانی / امیرحسین محبعلی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۸

تعداد نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

شابک: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۲۲۵ - ۱۸۲ - ۶

ISBN: 978 - 622- 225- 182- 6

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

فروشگاه: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲

www.majdlaw.com E- mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

فهرست مطالب

پیشگفتار مترجمان	۱۱
پیشگفتار	۱۷
مقدمه	۲۱
فصل اول: جایگاه حقوق بشر در دنیای معاصر و جهانی شده	۳۱
مقدمه	۳۱
مبحث یک: حقوق بشر به عنوان پذیرش مدرنیته و تعریف مجدد دموکراسی	۳۱
مبحث دو: حقوق بشر به عنوان ابزاری برای جلوگیری از انقلاب	۳۳
مبحث سه: حقوق بشر به عنوان بخشی از مهندسی اجتماعی	۳۴
مبحث چهار: حقوق بشر به عنوان زبان رایج دنیای مدرن	۳۴
مبحث پنج: حقوق بشر عنوان آزمونی در برابر زیاده‌روی‌های کاپیتالیسم	۳۵
مبحث شش: حقوق بشر به عنوان بیان دموکراسی	۳۶
مبحث هفت: اولویت حقوق بشر	۳۷
مبحث هشت: حقوق بشر به عنوان یک انقلاب خاموش به رهبری سازمان ملل	۳۷
مبحث نه: دستور کار حقوق بشر سازمان ملل به عنوان مأمور تحول	۳۸
مبحث ده: ارتقاء قانون‌مداری در جامعه بین‌المللی از طریق حقوق بشر	۴۱
مبحث یازده: مجموعه قوانین حقوق بین‌الملل بشر	۴۳
مبحث دوازده: چالش اجراء و تنفیذ	۴۵
مبحث سیزده: حقوق بشر به عنوان رکن سوم سازمان ملل	۴۸
مبحث چهارده: سازکارهای حقوق بشر سازمان ملل و کارآمدی آنها	۵۰
مبحث پانزده: تاثیر ظهور پدیده نکترو چندگانگی بر دستور کار حقوق بشر در سازمان ملل	۵۲
مبحث شانزده: چالش‌های مسیر میانی مبتنی بر گفتگو و همکاری	۵۴
مبحث هفده: وضعیت قانونی حقوق بشر و ضرورت قضایی‌سازی آن	۵۵
نتیجه‌گیری	۵۸
فصل دوم: توسعه مفهومی و بین‌المللی حقوق بشر	۶۱
مقدمه	۶۱
مبحث یک: مفهوم حقوق بشر در دوران باستان	۶۲
مبحث دو: مبانی فلسفی حقوق بشر	۶۳
مبحث سه: ماهیت و جایگاه حقوق بشر	۶۵
مبحث چهار: روند تکامل مفهوم مدرن حقوق بشر	۶۶

بند یک: تاثیر ماگنا کارتا (منشور بزرگ بریتانیا) در تکامل حقوق بشر	۶۶
بند دو: انگاره‌های انصاف و عدالت در کامن لا و تکامل حقوق بشر	۶۸
بند سه: انقلاب و لایحه حقوق انگلستان	۶۹
بند چهار: انقلاب آمریکا	۷۰
بند پنج: اعلامیه حقوق ملت فرانسه	۷۲
بند شش: تاثیر دوران بین دو جنگ در تکامل حقوق بشر	۷۴
مبحث پنج: مبانی حقوق بین‌الملل بشر	۷۸
مبحث شش: عملکرد کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل	۸۰
مبحث هفت: اعلامیه جهانی حقوق بشر	۸۰
بند یک: اعلامیه جهانی به عنوان یک سند معیار	۸۲
بند دو: اهمیت اعلامیه جهانی حقوق بشر	۸۳
مبحث هشت: اجرای اعلامیه جهانی حقوق بشر	۸۶
مبحث نه: اول ماه مه: حقوق بشری سازمان ملل همراه با سازکار اجرایی	۸۸
مبحث ده: لایحه بین‌المللی حقوق	۸۹
مبحث یازده: دبیر و تدابیر و اعلامیه‌های حقوق بشری	۹۰
مبحث دوازده: حرکت به سوی منشور جهانی حقوق بشر	۹۱
مبحث سیزده: تدابیر اجراء قوه	۹۶
نتیجه‌گیری	۱۰۰

فصل سوم: کارآمدی نهادهای معاهده حقوق بشر سازمان ملل

مقدمه	۱۰۳
مبحث یک: فلسفه وجودی نهادهای معاهده‌ای	۱۰۵
مبحث دو: مبادی نهادهای معاهده‌ای	۱۰۸
مبحث سه: شیوه عملکرد نهادهای معاهده‌ای	۱۱۰
بند یک: بررسی گزارش‌های دوره‌ای دولت‌های عضو کنوانسیون	۱۱۱
بند دو: بررسی شکایات‌ها یا مکاتبات شخصی	۱۱۲
بند سه: شکایات‌های میان‌دولتی	۱۱۴
بند چهار: نظریات عمومی یا توصیه‌های عمومی	۱۱۵
مبحث چهار: تفاوت در ماهیت و مأموریت نهادهای معاهده‌ای	۱۱۵
بند یک: کمیته حقوق بشر	۱۱۵
بند دو: کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی	۱۱۷
بند سه: کمیته حذف (ریشه‌کن‌سازی) تبعیض نژادی	۱۱۸
بند چهار: کمیته حذف تبعیض علیه زنان	۱۱۹
بند پنج: کمیته منع شکنجه	۱۲۰
بند شش: کمیته حقوق کودک	۱۲۰

بند هفت: کمیته کارگران مهاجر.....	۱۲۱
بند هشت: کمیته حقوق افراد دارای معلولیت.....	۱۲۱
بند نه: کمیته ناپدیدسازی اجباری.....	۱۲۲
مبحث پنج: ارزیابی کارآمدی نهادهای معاهده ای حقوق بشر.....	۱۲۲
مبحث شش: مشکلات و چشماندازهای اصلاح نظام نهادهای معاهده ای حقوق بشر.....	۱۲۹
نتیجه گیری.....	۱۳۲
فصل چهارم: کارآمدی و چالش های شورای حقوق بشر سازمان ملل	۱۳۵
مقدمه.....	۱۳۵
مبحث یک: پیشینه شکل گیری شورای حقوق بشر.....	۱۳۶
مبحث دو: حتماًت و وظایف شورا.....	۱۴۱
مبحث سه: مشخصه های جدید شورا.....	۱۴۳
مبحث چهار: موضوع ساز ساز ساز تا اجرا.....	۱۴۶
مبحث پنج: عضویت در شورا.....	۱۴۶
مبحث شش: شیوه کار شورای حقوق بشر.....	۱۴۷
بند یک: کمیته مشورتی.....	۱۴۷
بند دو: آئین شکایت.....	۱۴۸
بند سه: رویه های ویژه.....	۱۴۹
بند چهار: کمیسیون های تحقیق.....	۱۴۹
بند پنج: بررسی دوره ای جهانی.....	۱۵۳
مبحث هفت: ارزیابی سازکار بررسی دوره ای جهان.....	۱۵۶
بند یک: فقدان صلاحیت.....	۱۵۶
بند دو: ابهام و کلی بودن فرآیند.....	۱۵۸
بند سه: ارتقای حقوق بشر به جای حمایت از آن.....	۱۵۸
بند چهار: یک سکوی مشترک برای تمامی دولت ها.....	۱۵۸
بند پنج: فراگیری فرآیند.....	۱۶۱
بند شش: رویکرد سازنده.....	۱۶۲
بند هفت: نبود سازکار پیگیری.....	۱۶۳
بند هشت: ارتقای سطح جهانشمولی حقوق بشر.....	۱۶۵
مبحث هشت: ارزیابی شورای حقوق بشر.....	۱۶۹
بند یک: استانداردسازی.....	۱۶۹
بند دو: اثبات و توسعه فعالیت ها.....	۱۷۰
بند سه: سیاست زدگی شورا.....	۱۷۱
مبحث نه: بررسی شورا در سال ۲۰۱۱.....	۱۷۳
نتیجه گیری.....	۱۷۶

بند چهار: تشکیل سازکار خودبسنده برای حقوق بشر.....	۲۹۱
مبحث سه: قضایی سازی حقوق بشر و تاسیس دیوان بین المللی حقوق بشر.....	۲۹۲
بند یک: تصویب یک منشور واحد و متحدالشکل جهانی برای حقوق بشر.....	۳۰۰
بند دو: ساماندهی نظام گزارش دهی حقوق بشر.....	۳۰۱
بند سه: ضرورت وجود یک نهاد واحد و یکپارچه.....	۳۰۲
بند چهار: انتصاب یک گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد برای هر عضو سازمان ملل.....	۳۰۴
مبحث چهار: اصلاح، توانمندسازی و ارتقای جایگاه شورای حقوق بشر.....	۳۰۵
بند یک: سیاست زدایی عملکرد شورای حقوق بشر.....	۳۰۷
بند ۲: کاهش تعداد اعضای شورای حقوق بشر.....	۳۰۹
بند سه: توانمندسازی کمیساری عالی سازمان ملل در امور حقوق بشر.....	۳۱۰
بند چهار: یکسان سازی فرآیند قانون گذاری در حوزه حقوق بشر.....	۳۱۱
بند پنج: شاخص سالانه حقوق بشر و گزارش سالانه حقوق بشر در سازمان ملل متحد.....	۳۱۲
نتیجه گیری.....	۳۱۴
فصل نهم: نتیجه گیری.....	۳۱۷
مبحث یک: حقوق بشر و خطاهای آن.....	۳۱۷
مبحث دو: دموکراسی و حقوق بشر.....	۳۱۸
مبحث سه: نقاط قوت و ضعف نظام بین المللی.....	۳۱۸
مبحث چهار: مقابله با چالش های ناشی از جهان چندقطبی.....	۳۲۱
مبحث پنج: ضرورت اصلاح نظام سازمان ملل متحد.....	۳۲۳
فهرست اعلام.....	۳۲۷
فهرست منابع و مأخذ.....	۳۳۱

پیشگفتار مترجمان

ای مالک!

دلت را در رحمت و محبت و نرمش با مردم لبریز دار ... که آنان از دو گروه بیرون نیستند: یا دین با تو برادرند، یا در آفرینش با تو برابر (نامه امام علی (ع) به مالک اشتر). در چپستی حقن بس را در مینا و یا حوزه کارکرد آن، میان حقوق دانان اتفاق نیست؛ اما نه تنها شخص حقن دان، که هر کس اندکی از تاریخ بشر دانسته و دورنمایی از حقوق بشر دیده باشد، احتمالاً تصدیق خواهد کرد که این مفهوم آنچنان که امروز هست، آسان فراچنگ "بنی آدم" نیامده است. امروز در عرصه حقوق بین الملل، حقوق بین الملل بشر به شکل مجموعه‌ای از قواعد عرفی و معاهده‌ای و هم‌هنجارهای نرم در آمده که حتی در کوچک‌ترین جزئیات، اگر نه دست بر آن را در مواجهه با افراد تحت صلاحیت به تمامی بسته باشد و اگر نه چون "نفس لوامه" وجدان دولت را آزوده باشد، لاقفل وجهه بین‌المللی آن را در گرو دارد. چنین می‌نماید که حقوق بشر، در کوره اعصار گذاخته و پس از خون به ناحق ریخته‌ی بسیار و پس از بردگی بی‌شمار، چنین تاباک بر پیشانی انسان "بما هو انسان" نشسته است. حقوق بین‌المللی بشر هر چه هست، "کرمت ذاتی انسان" را از خم طره شعر شاعران و از فراز و فرود اندیشه اندیشمندان، تا بعضی و بعضی انسانی که دولت‌ها به رضایت به دست خویش، امضاء و تصدیق و تصویب کرده‌اند، آورده است. از دیگر سو، هستی حقوق بشر آنچنان که هست در قیاس با تاریخ نوشته و نانوشته ادب و حتی در قیاس با عمر تاریخ حقوق، طفلی نارس را می‌ماند، نازک استخوان؛ شاید برکشیدن این طفل و ستبری سینه‌اش، آنچنان که "نوع بشر" را به تمامی در پناه بگیرد، داستان فردای بشر باشد؛ امروز اما این طفل، بی‌تردید نیازمند رعایت و حمایت است.

از زاویه‌ای دیگر، حوزه‌ی حقوق بشر به واقع، تافته‌ای است جدا بافته از دیگر حوزه‌های حقوقی بین‌المللی. در اثبات این مدعا، به برخی تفاوت‌های عمده اشاره خواهد شد.

نخست، حقوق بین‌الملل بشر مبتنی است بر اصل عدم تبادل منافع؛ اصلی که در دیگر حوزه‌های حقوق بین‌الملل یافت نمی‌شود. اصل مبادله‌ی منافع، بنیان قاعده حقوقی بین-

المللی است و اساساً دیگر حوزه‌های حقوق بین‌الملل از جمله حقوق دیپلماتیک و کنسولی، حمل و نقل، تجارت، دریاها و هوا- فضا بر تبادل منافع میان دولت‌ها متکی‌اند. برخلاف حوزه‌های فوق‌الذکر، شاخه‌ی حقوق بشر، بی‌آنکه منفعتی نصیب دولت‌های متعاقد سازد، تنها برایشان تعهدآور است. گویی تلازم حق و تکلیف در این حوزه، از میان رفته و معاهدات، جنبه طرفینی خود را باخته‌اند.

ناگفته نماند، عده‌ای برآنند که این حوزه از حقوق بین‌الملل، همچون سایر حوزه‌ها، مبتنی بر اصل تبادل منافع است و می‌توان تلازم حق و تکلیف را در آن جست. با این یادکرد که جنس حق یا ماهیت منفعت در این حوزه، دچار دگرگونی شده است. اگرچه به ظاهر در این حوزه تنها تعهدات دولت‌ها به چشم می‌آید، رعایت، تضمین و اجرای حقوق بشر، قضا می‌تواند حقوق و منافی برای دولت‌ها، به صورت غیرمستقیم ایجاد کند. ارتباط تنگاتنگ حقوق بشر و تجارت یا سرمایه‌گذاری بین‌المللی نمونه‌ای است در تأیید این مدعا. بنابراین، این اندامندان معتقدند انگیزه دولت‌ها از رعایت، تضمین و اجرای حقوق بشر، می‌تواند مبتنی بر اصل تبادل منافع استنباط شود.

دوم، اساساً در هیچ حوزه دیگر از حقوق بین‌الملل، آحاد بشر موضوع معاهده نیستند. دولت‌ها طرف معاهده و معاهدات اصولاً بین‌الدولی‌اند؛ هرچند، ممکن است افراد، ذی نفع قاعده باشند. حوزه‌ی حقوق بشر برخلاف این حوزه‌ها، دربردارنده‌ی قواعد حمایتی از "بشر" بما هو بشر^{۱۱} است؛ معاهدات حقوق بشر، گرچه از جانب دولت‌ها تنظیم شده‌اند، متضمن تکالیفی برای دولت‌ها و حقوقی برای افراد بشرند. بدین سان، حقوق افراد مورد شناسایی دولت‌ها واقع می‌شوند و قابلیت مطالبه و استناد می‌یابند. با این وصف، پیداست که در ارتباط با معاهدات حقوق بشری، ساختار دولت محور معاهدات بین‌المللی، دگرگون شده است.

سوم، اسناد بین‌المللی حقوق بشری وصف و ماهیت اعلام دارند. حقوق بشر، حقوق و ارزش‌های مختص و ذاتی انسان است؛ فارغ از هر تبعیض مبتنی بر جنس، نژاد، مذهب، ملیت، یا هر طبقه‌بندی دیگر. به دیگر سخن، حیات قاعده حقوق بشری، مستقل از سندی است که آن را بیان می‌کند. این مهم، البته از نحوه انشای اسناد بین‌المللی حقوق بشر نیز مستفاد می‌شود؛ چنان که اعلامیه جهانی حقوق بشر را نویسندگان، عالمانه، اعلامیه نامیده‌اند؛ گویای این حقیقت که حقوق مندرج در آن، نه به واسطه آن سند، به وجود آمده‌اند؛ بلکه حقوق ذاتی، لاینفک و غیرقابل انتقال بشرند و سند مزبور، آن حقوق را نه تاسیس، که صرفاً اعلام کرده است. در سایر حوزه‌های حقوق بین‌الملل اما، قواعد به واسطه‌ی عرف یا سند، ایجاد می‌شوند.